

Den latiny 2013

Pondělí 11. listopadu bylo v hlavní budově FF UK věnováno latině: ve velké aule se konala plenární přednáška, v sedmi posluchárnách se potom paralelně přednášelo pro menší auditoria ve třech časových blocích. Celkem zaznělo 21 přednášek (v jednom případě byla táž přednáška zopakována). Autory byli většinou pracovníci Ústavu řeckých a latinských studií FF UK (u nich dále neuvádíme pracoviště), ale i pracovníci jiných institucí, které se s latinou tak či onak setkávají. Až překvapivě početné publikum tvořili především studenti gymnázií.

Přednášky pro menší auditorium lze rozdělit do čtyř tematických bloků:

I. Antická a latinsky psaná literatura: *Aeneas aneb cena za vítězství* (Eva Kufáková); *Co je to EKG?* o rekonstrukci textů nebo aspoň jejich částí (Ivan Prchlík); *Inkoust na zvířecí kůži* o složité cestě, jakou prodělaly antické texty přes středověké pergameny až k nám (Lucie Doležalová); *Kronikář Kosmas jako student a znalec sedmi svobodných umění* (Jan Kalivoda).

II. Latina ve středověké a novější Evropě: *Mastičkáři, unguentarii, kra-maere ... Jazyky středověkého divadla* (Martin Bažil); *Jeruzalém, Řím, Santiago – poutě ve středověku* (Iva Adámková); *J. A. Komenský v síti aneb Jak se korespondovalo v 17. století* (Vladimír Urbánek, oddělení pro studium a edici díla J. A. Komenského, Filosofický ústav AV ČR).

III. Antická a naše kultura: *Antické dědictví a naše současnost* v oblasti jazyka, literatury, hudby, výtvarného umění, etických hodnot (Jan Souček); *Littera scripta manet* o abecedě a jejím vývoji (Lucie Pultrová); *Pračecholatina?* o společných indoevropských kořenech češtiny a latiny (Jan Bičovský, Ústav srovnávací jazykovědy FF UK); *Hippokratovské lékařství a jeho role v dějinách Evropy* (Sylva Fischerová); *Pompeje. Život, smrt a zmrtvýchvstání antického města* (Pavel Titz, Ústav pro klasickou archeologii FF UK); *Hudba starověkého Řecka a Říma* (Marcela Slavíková, Křesťanské gymnázium Hostivař); *Herci a herečky pozdněantického světa* (Pavlína Šípová); *Latina vs. řečtina jako „světový jazyk“ v římské říši* (Ján Bakyta); *Řečtina kolem nás* o grécismech v dnešní češtině (Dagmar Muchnová); *Tohle není latina aneb*

Kde všude latinu na medicíně nevyužiju (Aleš Beran, Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. lékařské fakulty UK); *SAXA LOQVNTVR* o nápisech v centru Prahy (Jakub Žytek, gymnázium Arabská).

IV. Zkoušet něco vyjádřit v latině (vyprávění či pohádku, všednodenní rozhovor) – to byla náplň dvou zaměstnání, která připravil Bořivoj Marek (Akademické gymnázium Štěpánská) a motivoval k jejich návštěvě dvěma citáty: *At ego tibi sermone isto Milesio varias fabulas conseram* (Apuleius, *Metamorphoses* 1, 1); *At ut scias nunc dehinc Latine iam loquar* (Plautus, *Poenulus* 1029).

Z tak bohatě prostřené hostiny nemohl nikdo vychutnat všechny chody. Aby tato zpráva nepostrádala osobní zkušenost, přiblížím krátce tři přednášky.

Sestavit z latinských výroků všednodenní rozhovor na vybrané téma bylo úkolem skupinek studentů, které k tomu Bořivoj Marek vybavil repertoárem použitelných sentencí z autorů římské komedie. Tento příklad může zlákat k následování. Ze zdrojů odkažme na četné konverzační příručky, které ze svých stránek zpřístupňuje Vivarium novum Luigiho (Aloisia) Miraglii. Například je možné dostat se ze stránky <http://www.vivariumnovum.it/edizioni/> k příručce SCHRIJVER, C. (Grapheus), *Latinissimae colloquiorum formulae, ex Terentii comoediis selectae*. Moguntiae MDXXXVII. V tomto případě nás sice čeká počtení částečně ve švabachu a hlavně v dobové němčině, ale dobrá vůle přenese i větší hory a zjištění, že třeba výzva *Mluv slušně* se latinsky doložené řekla *Bona verba quaeso*, má půvab i hodnotu zkušenosti s jazykem, který není naším rodným.

Martin Bažil představil středověké divadelní kusy, zejména unikátního staročeského (ale pokud jde o jazyk, nejen staročeského) *Mastičkáře* jako prostor střetávání jazyků a kultur. Ještě si vzpomínám, s jakou statičností jsme mívali ukázky z tohoto textu prezentovány v čítankách a výběrech: výsledkem bylo nanejvýš pokrčení ramen nad vulgarismy a konstatování, že tohle se do kostela už opravdu nehodilo. Odkrývání vazeb na evropské divadlo soudobé i starší nepochybně zvyšuje atraktivitu takového předmětu studia.

Plenární přednáška Václava Marka měla titul *Dávali světu mír a řád, anebo měnili svět v poušť? Zabývala se místy z římských historiků, kdy autoři nechávali mluvit nepřátele Říma*. Vlastně lze ta místa číst jako sebekritiku Římanů a známku toho, že aspoň někteří z nich si uvědomovali, jak ambivalentní je jejich vystupování vůči podmaňovaným národům: snad jim přínášejí společenský pokrok, snad se prosazuje i v sametové rukavičce smluv a práva, ale bez vraždění, plenění, pustošení a kořistění se to často stejně neobejde. Opět se nabízí ke konfrontaci doba, kdy jsem sám studoval, čili dru-

há půle 70. let minulého století: jak mocně mohlo podobné téma rezonovat za situace, kdy jsme byli čísi nucení spojenci s okupační posádkou na svém území! Ostatně i dnes jsme vystaveni vlivu společenských struktur, které samy sebe chápou jako pokročilejší; otázku, kam pokročilejší, je slyšet málo. Pozorným publikem do posledního místa naplněná velká posluchárna FF UK, zvaná stodevítka, si v onen listopadový den pod vedením zkušeného historika pouvažovala o tématu, které nepřestává být živé – stejně tak jako neztrácejí živost latina a odkaz antické kultury.

Den latiny 2013 měl zarámování divadelní a filmové. V předvečer se konalo divadelní představení *Atalanta a Hippomanes*. Divadelní spolek Lauriger v první části předvedl česky příběh o Atalantě podle Ovidiových Proměn; druhou část tvořilo interludium z latinské jezuitské školní hry o sv. Kateřině z roku 1656 (autor Arnold Engel SJ), kde příběh o Atalantě figuroval jako anti-exemplum. V pondělí pak po skončení přednášek byla promítnuta nová pohádka *Casula ex crustulis exstructa*, „pellicula recentissima auctorum ‚Rubrae cucullae‘ et ‚Rosaciolae‘“: sapienti sat. Videosnímek vynalézavě nechává v české pohádce vystupovat místo čarodějnice druidku, stíhanou římskými vojáky za šíření omamných látek – neboli látka je historizována i aktualizována zároveň. Placeat!

Josef Šimandl (Praha)